

3. Валевич Р.П., Давыдова Г.А. Экономика торгового предприятия.-Мн., Высшая школа, 1996.
4. Кравченко Н.И. Экономический анализ деятельности предприятий торговли и общественного питания.-Мн, Высшая школа, 1995.
5. Мазаракі А.А. та ін.. Економіка торговельного підприємства.-К., Хрещатик, 1999.
6. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2009 рік.-Чернівці, 2010.

УДК [332. 012 : 330.341.1] (477.61)

І.І.Дульцева, І.М.Шаповалова,
Луганський національний університет ім. Т.Шевченка,
м. Луганськ

СТРУКТУРИЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стаття присвячена дослідженню величини і рівня використання економічного потенціалу Луганської області, на прикладі якого зроблено: уточнення змісту та структури економічного потенціалу регіону з урахуванням особливостей території, аналіз напрямків підвищення рівня ефективності його використання. Розглянуті питання управління економічним потенціалом регіону – важлива складова стратегії соціально-економічного розвитку території як правильного напрямку на шляху поліпшення якості життя населення та забезпечення стабільного економічного росту.

Статья посвящена исследованию величины и уровня использования экономического потенциала Луганской области, на примере которого: уточнен состав и структура экономического потенциала региона с учетом особенностей данной территории, проведен анализ направлений повышения уровня эффективности использования имеющегося потенциала. Рассмотрены вопросы управления экономическим потенциалом региона как важной составляющей стратегии социально-экономического развития территории, улучшения качества жизни ее населения и обеспечения стабильного экономического роста.

Article is devoted to investigation of measure and level of Luhansk oblast economical potential usage on which example is done: specification of content and structure of region economical potential considering peculiarities of territory, analysis of its usage level increase. Considered questions of region economical potential management – important component of strategy of territory social-economic development, as the right way of population life quality increase and guaranteeing stable economic development.

Ключові слова: економічний потенціал регіону, рівень використання економічного потенціалу території, управління економічним потенціалом регіону.

Формування ефективного та адаптованого до сучасних умов розвитку виробничих відносин механізму управління економічним потенціалом регіону неможливе без комплексного і системного дослідження його об'єктивних факторів функціонування. Важливим елементом будови системи постійного впливу на потенціал є і залишається визначення його структурних елементів і характеру взаємодії між ними. При цьому економічний потенціал варто розглядати не тільки як здатність виробляти товари та послуги, але і як систему, що синтезує динамічне зростання такої здатності. Перспективи розвитку регіону, як соціально-економічної системи, визначаються його потенціалом, ефективністю його використання, законодавчо закріпленими організаційно-нормативними та правовими умовами господарювання в державі й особливостями існування та розвитку регіону. Неможливо ефективно управляти об'єктом, не оцінивши власні ресурси та можливості. Визначення рівня використання економічного потенціалу регіону дає можливість збільшити його інвестиційну привабливість, а за рівнем його використання можна

аналізувати ступінь прибутковості та розвитку територіальних утворень регіону. Отже, ефективність управління економічним потенціалом регіону є важливим чинником формування його конкурентних переваг у національній економіці. Рівень потенціалу регіонів характеризує рівень розвитку продуктивних сил і виробничих стосунків, визначає конкурентоспроможність країни.

Слід зазначити, що категорія «економічний потенціал» викликала і викликає інтерес у багатьох учених-економістів. Питання дослідження економічної сутності поняття „економічний потенціал”, його формування, оцінки та управління розглядалися у працях таких вітчизняних вчених, як В.Авдеєнко, В.Архипова, О.Амоша, О.Ареф'єва, О.Балацький, В.Вишневський, В.Герасимчук, Е.Горбунов, І.Джайн, Ю.Дінець, Ю.Дорошенко, А.Жулавський, А.Задоя, В.Захарченко, В.Зубков, Е.Іванова, П.Ігнатовський, С.Лосєв, І.Лукинов, М.Максимов, Л.Мірошник, В.Москаленко, Б.Мочалов, А.Онищенко, Б.Пасхавер, П.Перерва, Б.Плишевський, А.Проскураков, А.Самоукін, М.Сліжіс, А.Тодосійчук, Е.Фігурнов, А.Цигичко, Д.Черніков, Д.Шевченко та таких зарубіжних економістів, як С.Бах, Р.Каплан, Д.Нортон, Л.Ліндлар, В.Шермет. Проте все ж таки в сучасній економічній літературі відсутні єдині погляди і підходи до визначення складових економічного потенціалу, до методології його оцінки й управління.

У зв'язку з вищезазначеним, завданням статті є дослідження величини і рівня використання економічного потенціалу Луганської області, уточнення змісту та структури економічного потенціалу регіону з урахуванням особливостей території, аналіз напрямків підвищення рівня ефективності його використання.

Під економічним потенціалом регіону слід трактувати сукупність якісних характеристик, здатностей, можливостей та напрямків цілеполягання господарюючих суб'єктів, що діють на його території на базі наявних ресурсів та забезпечують найбільш стійкий розвиток соціально-економічної системи з урахуванням адаптації до зовнішніх умов економічної реальності.

Економічний потенціал регіону повинен забезпечувати розширене відтворення існуючих ресурсів і розв'язання соціальних проблем, що можливо лише за умови активного функціонування і використання всіх його елементів. Луганська область складає вагомий частину економічного потенціалу України. Вигідне географічне розташування, близькість джерел сировини і ринків збуту продукції, багатогалузева промисловість, розвинена мережа транспортних комунікацій, висока щільність населення додають області незаперечні переваги перед іншими регіонами країни. Провідна роль в економіці регіону належить промисловості, частка якої в обсязі валового суспільного продукту складає три чверті. Промисловий потенціал області – це багатогалузевий комплекс з провідними галузями важкої промисловості. Лідирує паливно-енергетичний комплекс. Низка виробництв і виробів підприємств Луганська є

унікальними. Луганськ пов'язаний автомобільними, залізничними й авіаційними мережами з багатьма містами України і Росії. Луганськ експортує вироби з металу, полімерні матеріали, швейні і текстильні вироби, фармацевтичну продукцію, продукцію машинобудування, продукти харчування. Місто розвиває свій економічний потенціал у тісному зв'язку з багатьма регіонами СНД і країнами далекого зарубіжжя. Підтримуються торговельно-економічні відносини більш ніж з 50 країнами. Експортні контракти реалізують понад 200 суб'єктів ведення господарювання міста, їх загальний обсяг складає в середньому 230-250 млн. дол. США на рік.

Останнім часом помітно активізується створення нових підприємств, орієнтованих на сучасні ринкові умови господарювання, диверсифікацію виробничої номенклатури, освоєння наукоємних технологій. У Луганській області розташовані зони пріоритетного розвитку. Протягом періоду з 1999 року по 2004 рік у регіоні спостерігався приріст іноземних інвестицій. Основними формами вкладення іноземного капіталу в економіку області були внески у вигляді рухомого і нерухомого майна, іноземної валюти та за рахунок купівлі акцій. Інтерес у інвесторів щодо напрямів вкладення капіталу в область протягом останніх років знаходиться у галузях: обробної і добувної промисловості, транспорту і зв'язку, внутрішньої торгівлі. Процес залучення інвестицій на території пріоритетного розвитку нерозривно пов'язаний із загальнополітичними і макроекономічними процесами, які відбуваються на Україні. Починаючи з 2004 року на СЕЗ і ТПР України почали відбуватися негативні тенденції, в першу чергу, пов'язані із нестабільністю законодавства стосовно їх функціонування. Ці процеси не обминули території пріоритетного розвитку в Луганській області. Так, згідно з статтею 9 Закону України «Про Державний бюджет на 2004 рік», був введений мораторій на затвердження в 2004 році нових інвестиційних проектів у спеціальних економічних зонах і територіях пріоритетного розвитку країни. Ухвалення цієї статті зробило неможливим процес залучення інвестицій в депресивні регіони області. Ці зміни в законодавстві не дозволили підприємствам повернути необхідні інвестиційні ресурси для реалізації проектів. Після ухвалення законів, що практично відмінили спеціальний режим інвестиційної діяльності на ТПР області, нові інвестиційні проекти Комітетом у 2005-2009 рр. не затверджувалися. Процес залучення інвестицій в депресивні регіони області пішов на спад, що загострює в них соціально-економічну ситуацію.

На сучасному етапі ресурсна база, яка служить відправною точкою для формування основних макропоказників економічного і соціального розвитку регіону, скорочується. В умовах кризового стану економіки збитки господарюючих суб'єктів порівняно з минулим роком виросли в 4,5 раза. Як наслідок, темпи надходження до бюджету податку на прибуток скоротилися в 2,2 раза. За звітний період 2009 року економічна ситуація в області, як і в цілому по країні, значно змінилася. В результаті скорочення обсягів

виробництва виникла загроза масових звільнень і, як наслідок, зниження рівня життя населення. У таких умовах украї гостро встали питання не тільки збереження економічного потенціалу підприємств, але і, в першу чергу, забезпечення соціальних гарантій населення. З початку року обсяги реалізації готової продукції зменшилися більш ніж на 17 мільярдів гривень, або на 30 відсотків. Внаслідок жорсткого контролю ситуації з боку місцевої влади і великих зусиль підприємницької еліти стало можливим мінімізувати вплив кризи на економіку області. В результаті прийнятих заходів Луганщина по обсягах проведеної і реалізованої промислової продукції міцно закріпилася на третьому місці в Україні після Донецької і Дніпропетровської областей. На піку падіння виробництва нашому регіону вдалося не допустити різкого збільшення безробіття і падіння заробітної плати.

В 2009-2010 роках Луганщина змогла зберегти інвестиційну складову власного економічного потенціалу і продовжити фінансування пріоритетних програм. Гроші вкладалися в зміцнення матеріально-технічної бази обласних бюджетних установ, розвиток транспортної інфраструктури, реформування ЖКХ, в агропромисловий комплекс. Провідними пріоритетами розвитку економічного потенціалу на сучасному етапі є: подолання кадрового дефіциту (сьогодні в галузі лікарські вакансії заповнені тільки на 70%), регіональна цільова програма розвитку суспільного пасажирського транспорту, програма підвищення безпеки дорожнього руху на період до 2012 року, програма розвитку мінерально-сировинної бази корисних копалини місцевого значення Луганської області і їх раціонального використання.

Отже, формування економіки регіону визначається, з одного боку, його власним економічним потенціалом, а з іншого боку, ефективним механізмом управління ним і його примноженням. Чим менш розвинений економічний потенціал, тим більше залежним стає регіон від зовнішніх ресурсів і процесу економічної взаємодії з іншими регіонами. Доцільно додатково виділити, як структурні елементи економічного потенціалу, ті складові, які своїм об'єктивним існуванням впливають на можливості ефективного управління потенціалом регіону, а саме: політичний потенціал (пріоритети розвитку держави, взаємодія політичних сил та їх негативні і позитивні наслідки впливу на регіон), законодавчо-нормативний потенціал (процедура дії законів, нормативна база економіки регіону та її втручання в соціально-економічні процеси функціонування території) і потенціал управління, оскільки саме від нього залежить системність управлінських рішень щодо політики існування території і комплексний характер її розвитку. Таким чином, структура економічного потенціалу має включати такі складові: природно-ресурсний, виробничий, трудовий, науковий, інвестиційний, рекреаційний, зовнішньоекономічний, політичний, законодавчо-нормативний потенціали і потенціал управління.

Побудова на прикладі наведеної структури дійового механізму управління

дає можливість вчасно оцінювати ситуацію в економіці регіону, оптимально використовувати існуючі ресурси, виявляти сильні і слабкі сторони своєї території, формувати програми контролю та вчасної координації поведінки кожної складової економічного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Адимбаев Т.А. Экономический потенциал и эффективность его использования / Т.А. Адимбаев. – Алма-Ата: Наука, 1990. – 369с.
2. Гуськова Н. Д. Программно-целевое регулирование социально-экономического потенциала региона / Н. Д. Гуськова. – Саранск: Мордовский университет, 2005. – 139 с.
3. Кузьменко В. В., Жоглина Е. В. Организационные аспекты управления экономическим потенциалом территории/ В.В. Кузьменко, Е.В. Жоглина // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2008. –№ 7. – С.62-67.
4. Репін І.М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І.М. Репін // Вісник Української академії державного управління при Президентіві України. – 1998. – №2. – С.262-271.

УДК 332.14 : 338.124

А.В.Кругляно, к.е.н.,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

**ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ
У ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД**

Стаття присвячена визначенню ключових характеристик соціально-економічної кризи 2008-2009 років, її впливу на економіку України в цілому та її регіонів зокрема. Визначені основні наслідки кризи. Особлива увага приділена зміні тенденцій соціально-економічного розвитку у післякризовий період Чернівецької області. Сформульовані загальні напрямки подолання негативних наслідків кризи.

Статья посвящена определению ключевых характеристик социально-экономического кризиса 2008-2009 лет, его влиянию на экономику Украины в целом и ее регионов в частности. Определены основные последствия кризиса. Особенное внимание уделено изменениям тенденций социально-экономического развития в послекризисный период Черновицкой области. Сформулированы общие направления преодоления негативных последствий кризиса.

The article is dedicated to the definition of the key characteristics of social and economic crisis of 2008-2009, its influence on the economic of the country in general and its regions in particular. The main consequences of the crisis are determined. Special attention is paid for the changes of the tendencies of the social and economic development in post-crisis development of Chernivtsi region. The main directions of negative effects of the crisis overcoming are formulated.

Ключові слова: регіон, криза, подолання кризи, чинники кризи.

Складний і неоднозначний перебіг трансформаційних процесів в економіці України, особливо у контексті наслідків соціально-економічної кризи, обумовлює необхідність пошуку шляхів найбільш ефективного використання усіх елементів потенціалу регіонів країни, у першу чергу, підприємницького потенціалу як найбільш капіталомісткого чинника відновлення стабільності регіонального середовища та закріплення перспективності цієї стабільності. Підтримання високої ефективності функціонування підприємницького сектора регіонів у довгостроковій перспективі можливе лише за умови забезпечення раціонального використання наявних ресурсів, які сьогодні знаходяться в дефіциті та не завжди належної якості. Зокрема, це фінансові та трудові ресурси.